

Gelezen: 1^e lezing Prediker 2,1-11; 2^e lezing Lucas 12, 13-21

Gemeente van Jezus Christus,

Hoeveel is genoeg? Hoeveel is genoeg?

Dat is de titel van een boek dat 10 jaar geleden verscheen. Ik las het destijds al eens en onlangs als voorbereiding op deze dienst gedeeltelijk weer. *Hoeveel is genoeg?*

Ondertitel: *Geld en het verlangen naar een goed leven*. Het is de vertaling *How much is enough?* geschreven door Robert & Edward Skidelsky, vader en zoon, hoogleraren in politieke economie en filosofie in Engeland.

Hoeveel is genoeg? Goede vraag. Hoeveel moeten we bezitten? En: hoeveel moeten we verdienen? Het minimumloon? Ongeveer 22.000 euro per jaar. Een modaal inkomen? Ongeveer € 38.000. Een ton? 216.000 (de Balkenendenorm).

Waarvoor moet het genoeg zijn? Geld is uiteindelijk een betaalmiddel om iets te kunnen kopen: voedsel, kleren, een huis, spullen, een beetje sparen. Moet het genoeg zijn om in leven te kunnen blijven? Om een beetje behaaglijk te kunnen leven? Om ruim en luxueus te kunnen leven? Om met geld te kunnen smijten, zodat je omgeving jaloers op je wordt? Om je onafhankelijk te kunnen maken van alles en iedereen? Van je lot? Van God? *Wat is het doel?*

Vader en zoon Skidelsky beschrijven hoe onze samenleving een beetje op hol is geslagen. Met name de Amerikaanse en Engelse, maar toch ook wel de rest van Europa en veel andere landen. Op hol geslagen, omdat we niet meer bezig zijn om geld en goederen te produceren voor een goed leven – een goed leven voor zoveel mogelijk mensen – maar geld en geld-verdienen *zélf* het doel is geworden. En velen het oorspronkelijke doel (waar dat geld voor nodig was) volledig uit het oog zijn verloren.

We komen net uit de coronacrisis, maar zoals u weet bevinden we ons nog in vele andere crisissen: stikstof, energie, klimaat, migratie, oorlog in Oekraïne, graantekort, inflatie, dreigende recessie – nou ja, als u het nieuws volgt, weet u wel dat veel dingen vastlopen en niet goed gaan. Op dit moment lijkt er nog een algemene vertrouwenscrisis bij te zijn gekomen, tussen boeren, burgers en overheid. Het is soms beangstigend, maar het biedt ons ook een kans om nog eens bij onszelf te rade te gaan. Moeten we zo wel doorgaan? De crisis legt ook het falen van onze maatschappij op vele fronten bloot.

Wij zijn met z'n allen de afgelopen vijftig jaar veel rijker geworden, maar ook de ongelijkheid nam toe, en het is de vraag of mensen wel zoveel gelukkiger zijn geworden. Onderzoek in Engeland wijst eerder op het tegendeel. Het boek van de Skidelski's geeft schrijnende voorbeelden van aan geld en hard werken verslaafde mensen, workaholics, die bang zijn voor de zaterdag en vooral de zondag. Want zonder hun collega's zijn ze niemand.

"Ik wou dat ik geen vakantie had", zegt een beurshandelaar. "Dan loop ik met mijn ziel onder de arm. Drie weken lang besef ik elke dag weer wat voor een loser (mislukkeling) ik ben." Dat besef, het gevoel de waarde van de dingen kwijt te raken, is het sterkst in die financiële sector: zij weten van alles de prijs, maar van niets de waarde. Want dingen die er in het leven werkelijk toe doen: gezondheid, vriendschap,

geborgenheid, harmonie met je omgeving, geloof en vertrouwen in God zou ik er aan toe willen voegen... (die dingen) zijn niet in geld uit te drukken.

U begrijpt dat ik de afgelopen weken aan dat boek van Skidelsky moest terugdenken, toen ik de teksten van deze week bestudeerde. De wijsheid van Prediker, en de woorden van Jezus – woorden die meer dan tweeduizend jaar geleden gesproken en opgeschreven zijn – zeggen in eenvoudige bewoordingen in essentie hetzelfde.

Prediker beschrijft vooral de *leegheid* van het streven naar rijkdom. Opgestapeld goud en zilver, paleizen, wijngaarden, tuinen en parken – *Ik zag in dat het allemaal maar lucht was en najagen van wind*, schrijft hij. Prediker is geen vroom boek, met beschouwingen over Gods liefde en zijn heilsdaden. Integendeel, je zou het een wat oneerbiedig boek kunnen noemen: er staan harde (bijna cynische) conclusies in over het aardse leven. Het heeft ook niet veel gescheeld of het boek Prediker was niet eens in de Bijbel opgenomen.

Toch formuleert Prediker tegen het eind van zijn boek een advies dat ik u niet wil onthouden, omdat het zo goed past bij deze zomerse vakantietijd: *Geniet van het leven met de vrouw (of man) die je bemint. Geniet op alle dagen van je leven, die God je heeft gegeven.* (Pred. 9, vers 9 – het kan zó op een tegeltje)

Ook Jezus benadrukt dat ons leven niet afhangt van onze bezittingen, en hij waarschuwt voor hebzucht. Ook als iemand in overvloed leeft - zijn leven heeft hij niet in eigendom. Jezus vertelt aan de menigte een gelijkenis, een verhaal om iets duidelijk te maken.

Een rijke man had een landgoed dat veel opbracht, zoveel dat hij de oogst niet kon bergen. Dus hij dacht hij bij zichzelf: weet je wat? Ik breek mijn voorraadschuren af en laat veel grotere neerzetten. Dan kan ik daar al mijn graan en goederen in opslaan. En dán kan ik op mijn lauweren gaan rusten, want ik heb genoeg voor jàren. Dan ga ik uitrusten, eten, drinken en plezier maken.

Deze man is alleen maar met zichzelf bezig: zeven keer horen we 'ik'. Ik doe dit, ik doe dat... Maar dan zegt God tegen hem: *Dwaas, nog deze nacht zal je leven worden teruggevorderd. Voor wie zijn dan de schatten die je hebt opgeslagen?* En dan spreekt Jezus zijn conclusie – en ik volg nu de vertaling van de Naardense bijbel: *Zo gaat het met wie schatten verzamelt voor zichzelf, en geen rijkdom zoekt bij God!* Rijkdom zoeken bij God, bij en in diegene, datgene wat je eigen zelf overstijgt. Want als je alleen maar bezig bent met jezelf en met materiële zaken: geld, goederen, consumeren, ... dan vergeet je iets wezenlijks. We kunnen wel denken dat we alles kunnen regelen, maar dat is niet zo: vandaag kan onze laatste dag zijn.

Jezus gaat dus verder dan Prediker. Ongetwijfeld vindt ook Jezus alleen maar rijkdom verzamelen 'lucht en najagen van wind'. En hij vindt vast ook dat je mag genieten van het leven dat God je gegeven heeft. Maar hij voegt er iets aan toe: *zoek ook rijkdom bij God.* Rijkdom zoeken bij God. Rijk zijn voor God. Hoe doe je dat?

Twee hoofdstukken eerder in Lucas (10,27) lezen we nog hoe Jezus samenvat wat ons te doen staat: 'God liefhebben vanuit heel je hart, met heel je ziel, met al je kracht en met heel je verstand. En je naaste, aan jou gelijk.' Zoeken naar en werken aan zijn Koninkrijk op aarde. Daarmee zoek je – en vind je – rijkdom bij God. Jezus heeft ons dat voorgeleefd & wij mogen hem navolgen. Om de mens te worden, zoals we bedoeld zijn.

Dat is *niet* een mens die alleen geld en bezit vergaart. Maar een mens die bereid is los te laten, en bereid is - bevrijd van egoïsme en zorgen om het bestaan – zich ook te wijden aan zaken die anderen, de

gemeenschap, de omgeving, ten goede komen, en die bereid is voor het overige te vertrouwen op anderen, en zijn leven te leggen in Gods hand. Voor wie *zijn* belangrijker is dan *hebben*.

Als we dat doen, gaan we een weg naar vrijheid, waarin we kunnen delen met anderen en zullen *ontvangen* van anderen.

De zin van ons bestaan kan dan zich dan openbaren in een rijk leven – een rijkdom die zich onder meer openbaart in wat we God en onze naaste te bieden hebben, én in wat we van God en onze naast mogen ontv́angen: vriendschap, liefde, trouw.

*Wil dan geven / Dat ons leven / Zelf ook vruchtbaar zij
Laat in goede daden / 't woord van uw genade / Opgaan, sterk en vrij.*
[Lied 718, vers 4]

Amen